

8. Дашков Л.П. Коммерция и технология торговли. / Л.П. Дашков, В.К. Памбучиянц. – М.: Информ.-внедрен. центр «Маркетинг», 2007. – 448 с.
9. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.1 / С.В. Мочерний (відп.ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.
10. Комерційна діяльність: підруч. / за ред. проф. В.В. Апопії. – К.: Знання, 2008. – 558 с.
11. Комерційне підприємництво: сучасний стан, стратегії розвитку [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.big-library.com.ua/book/>. – Назва з екрану.
12. Марченко И.С. Системный подход к управлению коммерческой деятельностью организаций / И.С. Марченко // Вестник МГТУ. – 2010. – №1, т. 13. – С. 27–30.
13. Осипова Л.В. Основы коммерческой деятельности / Л.В. Осипова, И.М. Синяева. – М.: Юнити-Дана, 2000. – 623 с.
14. Панкратов Ф.Г. Коммерческая деятельность / Ф.Г. Панкратов, Т.К. Серегина. – М.: ИВЦ «Маркетинг», 2003. – 504 с.
15. Половцева Ф.П. Коммерческая деятельность / Ф.П. Половцева. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 248 с.
16. Райзберг Б.А. Основы экономики / Б.А. Райзберг. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 408 с.
17. Русева О.Н. Стратегическое управление коммерческой деятельностью предприятия / О.Н. Русева, А.С. Балан // Труды Одесского политехнического университета. – 2003. – Вып. 2(20). – С. 1–4.
18. Справочник товароведов непродовольственных товаров / Т.Г. Богатырева, К.В. Большаков, Я.И. Ганштак и др. – М.: Экон., 1982. – 336 с.
19. Экономическая энциклопедия / Науч.-ред. Совет изд-ва «Экономика»; Ин-т экон. РАН; Гл.ред. Л.И. Абалкин. – М.: ОАО Издательство «Экономика», 1999. – 1055 с.

УДК 330.16

І.З. ЕНГЕЛЬ,

аспірант, кафедра економіки та фінансів підприємства, Київський національний торговельно-економічний університет

Суть організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства

У статті розкрито актуальність організаційно-економічного механізму в системі економічної безпеки підприємства, розглянуто організаційну та економічну складові механізму, обґрунтовано їх інтеграцію в рамках організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства та сформульовано уточнене визначення цього різновиду механізму.

Ключові слова: підприємство, безпека, економічна безпека, система, механізм, організаційна складова, економічна складова, організаційно-економічний механізм.

І.З. ЭНГЕЛЬ,

аспірант, кафедра економіки и финансов предприятия, Киевский национальный торгово-экономический университет

Суть организационно-экономического механизма обеспечения экономической безопасности предприятия

В статье раскрыта актуальность организационно-экономического механизма в системе экономической безопасности предприятия, рассмотрены организационная и экономическая составляющие данного механизма, обоснована их интеграция в рамках организационно-экономического механизма обеспечения экономической безопасности предприятия и сформулировано уточненное определение этой разновидности механизма.

Ключевые слова: предприятие, безопасность, экономическая безопасность, система, механизм, организационная составляющая, экономическая составляющая, организационно-экономический механизм.

I. Z. ENGEL,

postgraduate of Economics and Finance enterprise, Kyiv National Trade and Economics University

The essence of organizational-economic mechanism of ensuring economic security of the enterprise

The article reveals the relevance of organizational-economic mechanism in the system of economic security of the enterprise, the organizational and economic components of the mechanism that substantiates their integration within the organizational-economic mechanism of ensuring economic security of the enterprise are formulated and refined the definition of this kind of mechanism.

Keywords: enterprise, security, economic security, system, mechanism, organizational component, economic component, organizational and economic mechanism.

Постановка проблеми. В умовах перманентної кризи головне завдання сучасних підприємств полягає в тому, щоб забезпечити свою діяльність і забезпечити свій розвиток. Забезпечення безпечного функціонування і розвитку підприємств нерозривно пов'язані з вирішенням проблемних аспектів забезпечення їх економічної безпеки.

Забезпечення економічної безпеки сучасного підприємства має бути організоване певним чином, завдяки якому

досягається взаємодія всіх елементів, засобів та заходів в системі економічної безпеки підприємства. Таке можливо тільки при наявності ефективного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства, якому відводиться пріоритетна роль в управлінні економічної безпеки.

У системі економічної безпеки підприємства під механізмом розуміють влаштований певним чином порядок послідовності станів і процесів, що забезпечують економічну безпеку під-

приємства. Механізм забезпечення являє собою найбільш активну частину системи економічної безпеки підприємства. Особливістю механізму забезпечення економічної безпеки є його комплексний характер [3]. По суті, механізм забезпечення економічної безпеки являє собою сукупність (комплекс) управлінських, економічних, організаційних, правових і мотиваційних заходів та способів, що забезпечують досягнення найбільш високих значень економічної безпеки [6]. У відповідності з цим, механізм забезпечення економічної безпеки може включати в себе специфічні види механізмів таких, як управлінський, організаційний, економічний тощо.

У контексті економічної безпеки підприємства механізм забезпечення спрямований на виявлення взаємозв'язку між суперечностями економічних процесів [8], що забезпечують відтворювальний цикл суб'єкта господарювання. У системі відтворювальних процесів підприємства знаходять своє відображення економічні відносини, які виникають внаслідок реалізації фундаментальних елементів виробництва через різні форми організації виробничої діяльності. Організація та економічні відносини є «рушійними силами» розширеного відтворювального процесу і створюють основу безпечного функціонування підприємства. З цієї позиції особливу актуальність має організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки підприємства.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Останнім часом спостерігається зростання уваги до дослідження проблематики забезпечення економічної безпеки сучасних підприємств. У контексті даної проблематики особу нішу займають питання, присвячені дослідженню механізму забезпечення економічної безпеки підприємства. Зокрема, в роботах українських та зарубіжних вчених, таких як Л.М. Ладико [3], Г.В. Козаченко і А.М. Ляшенко [6], а також Ю.А. Лактіонової [4] представлено широкий спектр досліджень від термінологічного та структурного аналізу до розгляду концептуальних питань формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства.

У той же час в наукових публікаціях проявляється певний інтерес до дослідження різновидів механізму забезпечення економічної безпеки підприємства, які є його структурною складовою. До таких публікацій можна віднести роботи Ю.І. Васькової [2], А. Кайгородцева, Ф. Іскандерової [5], П.Р. Нікітенко і В.Р. Булавко. [8], присвячених розгляду організаційного та організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки. Незважаючи на деяку активність у дослідженнях з даної проблематики, слід зазначити, що розгляд у цих роботах організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки не можна визнати комплексним і завершеним. Швидше дослідження організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємств знаходяться у своїй початковій стадії і мають певну перспективу розвитку.

Метою статті є розкриття сутності та розгляд особливостей організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу. Ефективне забезпечення економічної безпеки підприємства досягається через систему економічної безпеки, активною частиною якої є її механізм. В економічній науці досить широко використовується

поняття «механізм». Його сприймають як певний «пристрій» чого-небудь, або влаштований певним чином або порядком. У системі економічної безпеки частіше використовується поняття «механізм забезпечення», за допомогою якого досягається безпечне функціонування підприємства.

Реальний механізм забезпечення економічної безпеки підприємства завжди конкретний, оскільки спрямований на досягнення конкретних цілей шляхом впливу на конкретні чинники, і цей вплив здійснюється шляхом використання конкретних ресурсів або потенціалів. Механізм сприяє забезпеченню економічної безпеки на вході і виході із системи, створює надійні умови функціонування керуючої і керованої систем підприємства [4, с. 97]. На думку, Л.М. Ладико, «механізм забезпечення економічної безпеки підприємства – це структурно-взаємопов'язана сукупність заходів та способів, що підсилюють вплив на фактори, від стану яких залежить результативність економічної безпеки» [3].

Досягнення результативності економічної безпеки підприємства можна розглядати у вузькому і широкому розумінні. У вузькому сенсі під результативністю економічної безпеки підприємства можна розуміти ступінь досягнення цілей економічної безпеки. Тут результативність збігається за значенням з дієвістю, що відповідає на питання: як досягаються цілі? Повністю, частково або не досягаються. У широкому сенсі результативність економічної безпеки підприємства слід розглядати як умову досягнення цілей економічної безпеки підприємства. В даному разі уявлення про результативність не обмежуються тільки з позиції дієвості, а й розширює сприйняття результативності постановкою питання «яким чином досягається мета?», а саме економічно і ефективно. Тут до критерію «дієвість» додаються критерії «економічність» і «ефективність». Економічність являє собою ступінь використання ресурсів, необхідних для досягнення мети. Ефективність відображає відношення результату (рівень досягнення мети) до витрачених ресурсів по досягненню цього результату. Таким чином, говорити про результативність, як про умову можливо тільки в тому випадку, якщо воно відповідає трьом наведеним критеріям.

У наведених підходах до результативності немає нічого суперечливого, а навпаки, вони взаємно доповнюють одне одного, поглиблюють зміст самої результативності економічної безпеки, як відображення цільової спрямованості економічної безпеки підприємства. Цільова спрямованість – найважливіша складова механізму забезпечення економічної безпеки підприємства. Вона включає основні організаційні форми та економічні інструменти (методи та важелі), необхідні для забезпечення економічної безпеки функціонування підприємства [4, с. 95]. Організаційна та економічна складові механізму забезпечення економічної безпеки дозволяють підприємству безперервно функціонувати в умовах динамічності середовища, досягаючи і зберігаючи плановані параметри і результати шляхом реалізації процедур забезпечення безпеки, що регулюються зовнішніми і внутрішніми нормами і правилами [4, с. 96]. Організаційна та економічна складова механізму забезпечення економічної безпеки тісно взаємопов'язані, оскільки діють у рамках однієї системи економічної безпеки підприємства, отже, вони формуються під впливом одних і тих же факторів, їх створен-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ня обмежено одним ресурсним потенціалом, вони реалізуються в одних і тих же умовах функціонування.

Органічний взаємозв'язок і взаємне доповнення організаційної та економічної складових, а також специфіка, що проявляється при їх взаємодії, дозволяє говорити про організаційно-економічний механізм. Об'єктивність даного судження, на нашу думку, підтверджується визначенням А.М. Букреева, який під організаційно-економічним механізмом розуміє «сукупність організаційних форм і економічних методів, взаємопогоджених на макро- та мікрорівні в єдиний, що регулюється правовими нормами порядок будь-якого напрямку виду діяльності» [1, с. 47]. Якщо розглядати забезпечення економічної безпеки як вид діяльності, слід говорити і про організаційно-економічний механізм її забезпечення. При цьому розглядати його як різновид комплексного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства.

Створення і розвиток системи економічної безпеки підприємства – це насамперед «вкраплення» нової функції або структури, з подальшим розвитком, в сформовану систему управління підприємства, тому що припускає певну адаптацію та гармонізацію. Для ефективного функціонування системи економічної безпеки характерно наявність організаційно-економічного механізму. Практично він забезпечує цілеспрямований процес вирішення приватних завдань функціонування системи економічної безпеки підприємства на основі сукупності методів, норм і правил у напрямку формування і регулювання відносин з елементами (підрозділами) організаційної структури управління підприємства. Саме завдяки організаційній складовій організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки відображається система відносин, що визначають склад, зміст і характер інтеграційних зв'язків між елементами системи економічної безпеки як усередині самої системи, так і у взаємозв'язку її з системою управління підприємства.

Первинним елементом організаційної складової організаційно-економічного механізму є організаційні заходи. На рівні організаційних заходів відбувається перетин системи економічної безпеки з економічною, управлінською, технологічною, виробничою та іншими підсистемами підприємства. Послідовність впорядкованих зв'язків, скоординована по відношенню до цілей системи, яка формується й структури процесу прийняття управлінських рішень, визначає сутність організаційної складової організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства [5].

Організаційна складова включає цілий спектр організаційних методів забезпечення економічної безпеки. До них справедливо можна віднести методи, запропоновані М.І. Кругловим [7, с. 180], як елементи структури механізму організаційної спрямованості, з подальшою модифікацією та адаптацією до забезпечення економічної безпеки підприємства. Отже, до організаційних методів організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки слід віднести:

- структурні методи:
 - цілестворення системи економічної безпеки та гармонізація цілей економічної безпеки з цілями підприємства;
 - структуризація діяльності – ідентифікація, опис та документування бізнес-процесів забезпечення економічної безпеки підприємства та їх інтеграція з бізнес-системою підприємства;

– структуризація системи економічної безпеки – організаційне проектування структури управління служби безпеки;

- організаційно-адміністративні методи:
 - стандартизація – розробка стандартів економічної безпеки, як в цілому по підприємству, так і по його підрозділах;
 - інформаційні методи:
 - обробка і захист інформації про діяльність підприємства.

Економічна складова організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки вказує на передумови формування фінансово-економічних відносин між учасниками процесу забезпечення економічної безпеки на основі економічних важелів і методів [5]. На думку М.І. Круглова, стрижнем економічного механізму управління підприємством є ринковий механізм конкуренції і ціноутворення, традиційний механізм відтворення факторів виробництва (механізм самокупності) і акціонерний механізм розвитку виробництва (механізм самофінансування) [7]. Часто економічний механізм ототожнюють із системою економічних стимулів і методів управління, спрямованих на забезпечення високопродуктивної праці робітників, фахівців та інших працівників, що не можна назвати вичерпним визначенням. У той же час під економічним механізмом розуміється «інтегрована багаторівнева система форм і методів господарювання» [4].

Грунтуючись на наведених думках, можна припустити, що економічна складова організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства може поєднувати у собі методи трьох найважливіших напрямів економічного механізму управління підприємством. Ураховуючи це, до економічних методів організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства слід віднести за напрямками:

- конкуренція та ринкове ціноутворення – конкурентний аналіз ринкового середовища, оцінка конкурентної стратегії, аналіз ціноутворення підприємства, аналіз динаміки попиту та пропозицій;
- самокупність – стимулювання, логістика запасів (відтворення запасів), аналіз відтворення основних фондів, компенсації, амортизаційна політика підприємства, регулювання, антикризове управління підприємством;
- самофінансування – управління фінансовим капіталом підприємства, управління прибутком, поточними активами і зобов'язаннями, управління платоспроможністю, інвестиційна політика підприємства, облікова політика підприємства.

Наведений перелік економічних методів не є вичерпним, а може доповнюватися і деталізуватися в залежності від тієї ситуації, з якою стикається підприємство. Використання економічних методів, що представляють собою спосіб досягнення економічних цілей підприємства, особливо актуальні для забезпечення економічної безпеки конкретного підприємства. Оскільки їх грамотна реалізація спрямована на зниження економічних загроз внутрішнього та зовнішнього характеру, протидія яким є пріоритетним при забезпеченні економічної безпеки підприємства.

Органічна взаємодія організаційної та економічної складової в рамках організаційно-економічного механізму створює умови досягнення синергетичного ефекту в забезпеченні економічної безпеки підприємства. Насамперед це підвищення якості узгодженої взаємодії між суб'єктами ор-

ганізаційно-економічного механізму в напрямі досягнення цілей економічної безпеки. Суб'єктами організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства є не тільки структурний підрозділ, який відповідає за забезпечення економічної безпеки (департамент, відділ, служба економічної безпеки), а також зацікавлені особи (власники, менеджмент, персонал, контрагенти тощо) і структурні підрозділи підприємства, що функціонують у межах єдиної системи економічної безпеки підприємства.

Грунтуючись на вищевикладеному, виходячи з аналізу визначень, представлених у роботах [2–5], сформулюємо уточнене визначення організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства.

Під організаційно-економічним механізмом забезпечення економічної безпеки підприємства слід розуміти структурно взаємопов'язану сукупність організаційних та економічних методів управління, засобів та інструментів, що забезпечують, у взаємодії, досягнення результативності економічної безпеки підприємства.

Об'єктом організаційно-економічного механізму є процес забезпечення економічної безпеки на підприємстві. Предметом діяльності даного механізму слід вважати сукупність принципів, методів, завдань, а також практичні аспекти організаційно-економічного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Висновки

Розглянута сутність і представлені особливості організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства дозволяють характеризувати його як специфічний різновид комплексного механізму забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання. Важливою особливістю даного механізму можна вважати взаємозв'язок організаційної та економічної складових та їх органічну взаємодію. Наявність цього забезпечує узгоджену взаємодію суб'єктів організаційно-економічного механізму в напрямі досягнення цілей економічної безпеки під-

приємства. До того ж організаційно-економічний механізм має винятково важливе значення в управлінні економічною безпекою підприємства через використання організаційних і економічних методів управління, засобів і інструментів.

Список використаних джерел

1. Букреев А.М. Организационно-экономический механизм антикризисного управления: Теория и практика / А.М. Букреев. – Воронеж: ВГТУ, 2000. – 161 с.
2. Васькова Ю.И. Исследование экономической сущности организационного механизма экономической безопасности предприятий / Ю.И. Васькова // журнал «Вектор науки Тольяттинского государственного университета». Серия: Экономика и управление. №2 (28), 2014. – Тольятти: ТГУ, 2014. – С. 73–76.
3. Ладико Л.М. Механизм обеспечения экономической безопасности предприятия: сущность и структура / Л.М. Ладико // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. №3(65). січень, 2014. – Полтава: ПУЕТ, 2015. – С. 123–126.
4. Лактионова Ю.А. Механизм обеспечения экономической безопасности предприятия / Ю.А. Лактионова // журнал «Социально-экономические явления и процессы». №3 (049), 2013. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/mehanizm-obespecheniya-ekonomicheskoy-bezopasnosti-predpriyatiya>
5. Кайгородцев А. Организационно-экономический механизм системы обеспечения корпоративной безопасности / А. Кайгородцев, Ф. Искандерова // Вестник университета «Туран»–«Туран» университетінін хабаршысы. – 2006. – №3 – С. 34–40. – Режим доступа: <http://group-global.org/ru/publication/21730-organizacionno-ekonomicheskij-mehanizm-sistemy-obespecheniya-korporativnoy>
6. Козаченко Г.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность та механизм обеспечения: [монографія] / Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
7. Круглов М.И. Стратегическое управление компанией: [учебн. для ВУЗов] / М.И. Круглов. – М.: Русская деловая литература, 1998. – 768 с.
8. Экономическая безопасность: теория, методология, практика / под науч. ред. Никитенко П.Г., Булавко В.Г.; Институт экономики НАН Беларуси. – Минск: Право и экономика, 2009. – 394 с.

УДК 631.1.027:338

В.Р. ГУЦУЛЯК,
аспірант, Львівський національний аграрний університет

Система оцінки економічної ефективності маркетингової діяльності сільськогосподарських підприємств

У статті розкрито сутність поняття «економічна ефективність», запропоновано методичні підходи до оцінки ефективності маркетингової діяльності сільськогосподарських підприємств. У розрізі окремих функцій та складових комплексу маркетингу запропоновано систему економічної оцінки ефективності маркетингової діяльності сільськогосподарських підприємств. Для кожної складової системи визначено показники оцінки.

Ключові слова: ефективність, система, показники оцінки, маркетингова діяльність, сільськогосподарські підприємства.

В.Р. ГУЦУЛЯК,
аспірант, Львовский национальный аграрный университет

Система оценки экономической эффективности маркетинговой деятельности сельскохозяйственных предприятий

В статье раскрыта суть понятия «экономическая эффективность», предложены методические подходы к оценке эффективности маркетинговой деятельности сельскохозяйственных предприятий. В разрезе отдельных функций и составляющих комплекса маркетинга предложена система экономической оценки эффективности маркетинговой деятельности сельскохозяйственных предприятий. Для каждой составляющей системы определены показатели оценки.